

Universitat de Lleida  
Institut de Ciències  
de l'Educació

# XI CONCURS DE RELATS CURTS

## “Me'n contes un de ciència?”

- ESCRITS PREMIATS -

**CONCURS DE RELATS BREUS**  
Me'n contes un de ciència?  
29a SETMANA DE LA CIÈNCIA

SC24  
Viu la ciència!

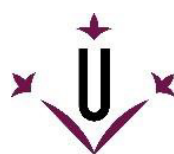


 Universitat de Lleida  
Vicerectorat d'Estudiants  
i Ocupabilitat  Universitat de Lleida  
Institut de Ciències  
de l'Educació  Universitat de Lleida  
Vicerectorat de Recerca  Universitat de Lleida  
Vicerectorat de Cultura  
i Extensió Universitària

Amb el suport de:



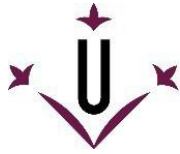
Universitat de Lleida  
Vicerectorat de Recerca  
i Transferència



Universitat de Lleida  
Vicerectorat de Cultura  
i Extensió Universitària



Conselh  
Generau  
d'Aran



**Universitat de Lleida**  
Institut de Ciències  
de l'Educació

**Coordinació i edició:**

Marisol Font Solans

**Autoria dels relats:**

Laura Capilla Topor

Júlia Costa Pascual

Júlia Palau Soldevila

Ares Padrosa Minguella

Nahia Solans Aguayo

Mar Cervera Prieto

Cèlia Queralt Vallverdú

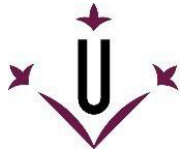
Mar Frances Woolley Verdeny

Tòn Peus Carbonell

Elsa Sabi Gómez

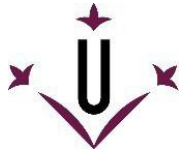
**DOI 10.21001/xi.concurs.relats.curts.2025**





# ÍNDEX

ÍNDEX .....	3
INTRODUCCIÓ .....	4
Relats guanyadors en la categoria d'educació primària .....	7
L'ULL.....	8
EL PIANO DE LA TAULA PERIÒDICA .....	11
EL BAILE DE LOS NÚMEROS .....	14
GAL·LA Y LAS MATEMÁTICAS .....	16
Relats guanyadors en la categoria d'educació secundària .....	19
HAURIA DE CONTESTAR? .....	20
L'ART D'ESBORRAR ELS ERRORS.....	26
EN OJOS DE HUMANOS .....	30
¿DE VERDAD? .....	33
WILLEM EINTHOVEN .....	37
ETH FUTUR.....	41
AGRAÏMENTS: .....	45



# INTRODUCCIÓ

La present obra recull els relats guanyadors del **XI Concurs de Relats Curts: “Me’n contes un de ciència?”**, que s'emmarca en la celebració de la [29a Setmana de la Ciència](#), de la qual la [Universitat de Lleida](#) és membre col·laboradora a través de l'[Institut de Ciències de l'Educació](#).

Aquest concurs de relats té com a objectius:

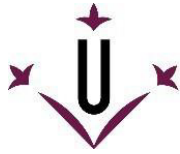
- Remarcant la necessitat del bon ús de la llengua en totes les àrees del currículum, i concretament en l'àmbit científic.
- Visibilitzar el paper de la dona en la ciència. En aquest sentit, en la present edició hem convidat Magda Valls Marsal, directora i professora de l'Escola Politècnica Superior de la Universitat de Lleida.

Hi participen nens i nenes, nois i noies que cursen el cicle superior d'educació primària i el segon cicle de l'ESO en centres de les terres de Lleida i l'Anoia.

Els temes proposats en aquesta edició en la categoria d'educació primària han estat els següents:

- a) **Trinomi fantàstic sobre l'ètica en la ciència i la tecnologia**, amb aquests tres termes: *innovació, societat i tecnologia*.
- b) **Trinomi fantàstic sobre les matemàtiques**, amb aquests tres termes: *seguretat de la informació, matemàtiques i Magda Valls Marsal*.

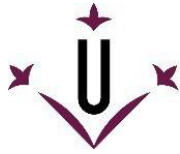
En la categoria d'educació secundària la temàtica gira a l'entorn dels temes escollits en aquesta edició de la Setmana de la Ciència: **l'ètica en la ciència i la tecnologia**; [el centenari del naixement d'Oriol de Bolòs](#), botànic català que fou l'introduïdor de la metodologia sigmatista d'estudi de la vegetació a Catalunya; el centenari del naixement de [Bette Nesmith Graham](#), mecanògrafa, dissenyadora industrial i empresària nord-americana, inventora del corrector líquid “Liquid



Paper"; el segon centenari del naixement de [William Thomson \(Lord Kelvin\)](#), físic, enginyer i matemàtic britànic que és especialment recordat com el creador de l'escala termomètrica que porta el seu nom; el centenari del naixement de la desxifradora de codis [Jean Valentine](#), que durant la Segona Guerra Mundial va treballar a Bletchley Park desxifrant codis matemàtics per interceptar les comunicacions alemanyes; el centenari de l'anunci del descobriment [d'Edwin Hubble](#) d'una nova galàxia, Andròmeda, fet que va demostrar que la Via Làctia no era l'única galàxia de l'univers; el centenari del naixement de [Maria von Wedemeyer](#), informàtica nord-americana que va tenir un important paper en el desenvolupament de la capacitat d'emulació en computació; el centenari de la concessió del Premi Nobel de Física al físic suec [Kai Manne Siegbahn](#) per les seues investigacions científiques centrades en l'àmbit de l'espectroscòpia mitjançant l'ús dels raigs X; el centenari de la concessió del Premi Nobel de Fisiologia o Medicina al metge neerlandès [Willem Einthoven](#) pel descobriment del funcionament de l'electrocardiograma.

**El jurat** encarregat d'avaluar els relats, la qualitat de les obres, l'originalitat i l'enfocament científic, ha tingut la composició següent:

- **Montserrat Rué Monné** (presidenta), vicerectora d'Estudiants i Ocupabilitat i professora del Departament de Ciències Mèdiques Bàsiques de la UdL.
- **Marisol Font Solans** (secretària), membre de l'ICE de la UdL i cap de l'organització del concurs, mestra especialista en matemàtiques i ciències de primària.
- **Magda Valls Marsal**, directora i professora de l'Escola Politècnica Superior de la UdL.
- **Meritxell Morera Toldrà**, mestra d'educació primària de l'escola el Vilot de la ZER Ponent.
- **Eduard Roure Blàvia**, professor de llengua catalana i literatura de l'Institut Manuel de Montsuar.



- **Jordi Suïls Subirà**, professor del Departament de Filologia i Comunicació de la UdL.
- **Neus Vila Rubio**, professora de Filologia Hispànica de la UdL.
- **Daniel Villalba Mata**, professor del Departament de Ciència Animal de la UdL.
- **Xavier Carrera Farran**, professor de la Facultat d'Educació Psicologia i Treball Social i director de l'Institut de Ciències de l'Educació, en funció de convidat, amb veu i sense vot.

En la present edició del Concurs, hi han participat **18 centres educatius** i han optat als premis un total de **68 relats**, dels quals, 42 han estat escrits en llengua catalana, 23 en llengua castellana i 3 en llengua aranesa.

**Els premis es van lliurar durant l'acte de cloenda de la 29a Setmana de la Ciència a la Universitat de Lleida, el dia 6 de febrer de 2025.**



**Universitat de Lleida**  
Institut de Ciències  
de l'Educació

# **Relats guanyadors en la categoria d'educació primària**



## L'ULL



Primer premi de la categoria d'educació primària en llengua catalana

Autora: LAURA CAPILLA TOPOR

Escola Francesc Arenes

Golmés, Lleida

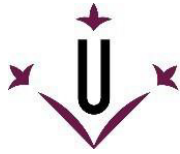
La Judit és una nena que va néixer amb una malaltia que es diu anoftàlmia. És una malaltia que es causa durant l'embaràs o quan neix el nadó. El problema que porta l'anoftàlmia és que el bebè neix sense un ull o sense cap dels dos. En el seu cas encara li'n queda un. La Judit és una nena d'onze anys, molt feliç, molt estudiosa i està molt atenta a classe. Un dia estava a casa seva fent uns deures que li havien manat a l'escola, i de sobte sent que s'obre la porta del menjador. Era la seva mare, i molt contenta li va dir:

—Mira, Judit!

—Què passa? —va preguntar ella molt curiosa.

—Estava llegint el diari... i mira! Llegeix!





El primer que va veure va ser el títol, que deia ben gran:

**SI ETS UN NEN O NENA AMB ANOFTÀLMIA, JA TENS LA SOLUCIÓ!**

La Judit es va quedar parada al moment que va llegir-ho! Va pensar que allò era una gran innovació per al món de la medicina.

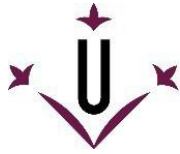
Va continuar llegint i se sorprenia cada cop més.

—En Jaume Castelló, un home de noranta-quatre anys, va decidir donar el seu ull —va llegir rient—. Mare, això és molt bonic! Crec que hauríem d'anar al metge i dir-li que jo el necessito.

—Estic molt d'acord amb tu, Judit. L'hi diem al pare i marxem.

Quan van arribar al metge la Judit estava molt nerviosa. Després de parlar una bona estona amb el metge van sortir de la consulta amb la data i l'hora del dia que farien l'implant. Finalment, va arribar el dia que la Judit tindria dos ulls.

Tres setmanes després, quan li van treure la bena, ho veia tot. La seva vida havia canviat per complet. Però una cosa estranya estava passant: el que veia amb el seu propi ull era igual que abans de l'operació, però el que veia amb el nou ull era en blanc i negre i més vell, com si fos d'abans. El llit de l'hospital era diferent quan mirava a la dreta, però en canvi quan mirava a l'esquerra estava en bones condicions. També va veure l'ordinador i no s'assemblava gens als ordinadors que ella coneixia i que feia servir. Es va adonar que la tecnologia havia canviat molt. A més a més, pensava que l'operació l'havia portat a una pel·lícula de fa molt de temps. D'això no en va comentar res ni al metge, ni als seus pares, ni als seus amics, ja que pensava que era una cosa normal. L'endemà a l'escola, el que veia no eren taules, eren pupitres. Cada cop s'espantava més, fins que va arribar a una conclusió. La Judit pensa que amb l'ull esquerre ho veu tot normal, però amb el dret veu el mateix però de fa molt de temps. El que no entenia era per què les persones les veia igual que sempre i a casa seva també ho veia tot bé. Això li agradava, però al mateix temps no. Li agradava perquè podia veure com era el



que estava veient feia molt de temps. Però també li desagradava perquè en un examen, per exemple, li podria costar més concentrar-se. El mateix li va passar quan va anar al parc. Allà es va fixar en una petita coseta. Va veure com jugaven els nens d'abans i que bé que s'ho passaven; en canvi, en el dia d'avui no hi havia ningú jugant. Tothom estava assegut en un banc mirant el mòbil. Aquella nit, mentre ella i els seus pares sopaven, ho va explicar tot i no es va deixar ni un detall. Llavors va entendre per què li estava passant tot allò i va comprendre que la societat i la gent havien fet un gran canvi.



## EL PIANO DE LA TAULA PERIÒDICA



Segon premi de la categoria d'educació primària en llengua catalana

Autora: JÚLIA COSTA PASCUAL

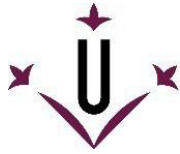
Col·legi Episcopal

Lleida

La Jana sempre havia estat una noia curiosa i amb aficions diverses. De petita podia passar hores tocant el piano, deixant-se portar per les melodies que creava amb les seves petites mans i el seu talent. Per a ella, la música no era només art, era ciència. Cada tecla tenia una nota precisa, un dibuix matemàtic que semblava encaixar amb la seva passió per la tecnologia i la ciència.

A mesura que va créixer, els seus interessos van anar augmentant. A classe de batxillerat treia molt bones notes en física i química, però també era la primera a oferir-se per tocar el piano quan es celebrava algun esdeveniment a l'escola. Quan va arribar el moment de triar una carrera universitària, la Jana es va trobar atrapada davant el dilema de triar entre ciència o música.

El seu mestre de batxillerat, en Carles, sabia que sempre treia molt bones notes



en les assignatures de ciències, així que, de manera convincent, un bon dia li va dir:

—Jana, la ciència t'obre un món ple d'oportunitats. Però recorda que el que triïs ha de ser el que et faci més feliç.

Després de molt pensar, la Jana va decidir estudiar ciència i tecnologia a la Universitat de Lleida. Tot i això, no va voler abandonar la música i va seguir fent classes al Conservatori Municipal de Lleida. Al principi va semblar que podia compaginar-ho tot, però a mesura que avançaven els cursos, cada vegada li resultava més difícil i ella es notava més cansada en arribar a casa. Després d'un dia llarg, encara li quedava estudiar i practicar al piano.

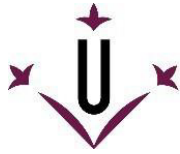
L'últim any de carrera va ser el més dur. Amb exàmens finals a la universitat i molta feina al conservatori, la Jana sovint es trobava esgotada. Però no es va rendir. Un dia, inspirada per unir les seves dues passions, va començar a treballar en un projecte innovador: un piano científic.

Aquest piano tenia 118 tecles, i cadascuna representava un element de la taula periòdica. En tocar una tecla, una veu explicava quin element era i quines propietats tenia. Per exemple, tocar el «sodi» generava un so vibrant i explicava com reaccionava amb l'aigua. La Jana estava emocionada: havia trobat la manera d'unir ciència i música.

Quan el seu projecte va estar llest, el va presentar al Concurs Nobel d'Innovació. Era un esdeveniment internacional on científics i inventors d'arreu del món mostraven les seves creacions. La Jana estava nerviosa. Aquell dia, abans de sortir a l'escenari, la seva germana petita, valenta i decidida, li va agafar la mà tendrament i li va dir:

—Tu ets la meva heroïna, Jana. Recorda que fas música amb la ciència!

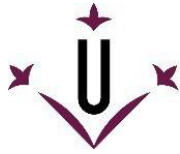
Amb aquelles paraules d'ànim, la Jana va pujar a l'escenari. Va explicar amb gran il·lusió com el seu piano científic podia ser una eina educativa per a estudiants de



ciències. Va tocar algunes tecles, i l'audiència va escoltar fascinada com la música es combinava amb la química i la física.

Quan van anunciar els resultats, la Jana va quedar en vuitena posició. Tot i que no havia guanyat el gran premi, havia aconseguit una cosa encara més important: el reconeixement. El piano científic es va convertir en un símbol d'innovació i creativitat per a la societat, i el projecte va rebre diners per dur-lo a terme a les escoles de tot el món.

Amb els anys, la Jana es va convertir en una gran científica. A la Universitat de Lleida, on havia estudiat, organitzava xerrades per inspirar estudiants a seguir els seus somnis. Per a la ciutat de Lleida era un orgull. La seva història demostrava que no calia triar entre dues passions perquè, amb esforç i creativitat, era possible combinar-les. La Jana va demostrar que la ciència i la música poden sonar en perfecta harmonia, com un piano que, tecla a tecla, canta la bellesa del món que ens envolta.



## EL BAILE DE LOS NÚMEROS



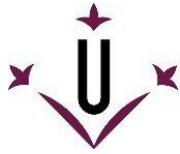
Primer premio de la categoría de educación primaria en lengua castellana

Autora: JÚLIA PALAU SOLDEVILA

Col·legi Episcopal

Lleida

Magda Valls Marsal desde pequeña se había sentido atraída por el baile y las matemáticas. Cuando hacía rato que nadie la veía, ya se escuchaba música en un rincón y allí estaba ella bailando las canciones de moda. También disfrutaba con las operaciones matemáticas: sumas, restas, divisiones... y, francamente, se le daban muy bien. Pasaron los años y se hizo mayor. Tenía que decidir sobre sus estudios, elegir qué le gustaba más para dedicarse profesionalmente. Le gustaba la enseñanza, le gustaba el baile y le gustaban las matemáticas, así que decidió ser profesora de matemáticas porque podría bailar igualmente. En su primera clase en la UdL escribió dos pares de números en la pizarra, el 2 y el 5 y el 6 y el 9. Como sus alumnos se alborotaron, se dio la vuelta para avisarlos de su comportamiento; eran ya unos universitarios y tenían que comportarse como tales. Toda la clase se calló de inmediato y un alumno, levantando la mano, avisó



a la profesora de que los números se habían puesto a bailar. Magda no se lo creía, pensó que sus alumnos le estaban haciendo una broma y se estaba enfadando por momentos. Miró la pizarra y era cierto, no los vio moverse, pero sí que habían cambiado de posición. El silencio se extendió por toda la clase y a Magda se le iluminó la cara. Aquello era una señal. Enseguida lo entendió: los números le estaban diciendo que se había olvidado del baile. Era consciente de que nadie la creería, ni aunque contrastasen la información... Habría que trabajarlo mucho, quizás con la seguridad de la información... Sus alumnos no entendían qué pasaba, pero como sabían que le gustaba mucho bailar hicieron un baile para ella. Magda se sintió feliz y se puso a bailar con todos ellos.



## GAL·LA Y LAS MATEMÁTICAS



Segundo premio de la categoría de educación primaria en lengua castellana

Autora: ARES PADROSA MINGUELLA

Escola Manuel Ortiz i Castelló

Juneda, Lleida

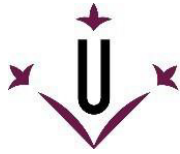
Cuando abrí los ojos, aún era de madrugada. No podía dormir, no paraba de pensar en la clase de matemáticas de esa mañana. Magda Valls Marsal era mi profesora, era la mejor, aunque hacer matemáticas era un rollo. Yo me llamo Gal·la y, sinceramente, odio las mates; me parecen supercomplicadas. Magda nos había dicho que teníamos que avanzar, que íbamos muy lentos y que teníamos que ponernos las pilas.

Me desperté de mal humor. No había dormido bien y solo era martes. Mi padre se llama Arnau y mi madre, Carla.

—Buenos días, Gal·la —me dijo papá.

—Buenos días —respondí haciendo el bostezo más grande que había hecho nunca.





—¿Has dormido bien? —preguntó mi madre.

—No mucho; en la madrugada me he despertado.

—¿Por qué? ¿Estabas preocupada por algo? —insistió.

—No exactamente, no paraba de pensar en la clase de mates.

—¿En la clase de mates? —dijo extrañada.

—Sí, ya te he dicho muchas veces que no me gustan nada y que cada día me parecen más complicadas.

Magda, aparte de ser profesora, también estudiaba y hacía trabajos sobre la seguridad de la información. Aquella mañana, al llegar al instituto, teníamos matemáticas, y justo al entrar fui directa a hablar con Magda.

—Magda, ¿puedo hablar contigo un momento?

—Sí, ¿qué pasa, Gal·la?

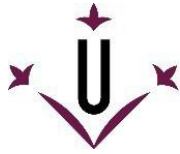
—Es que las mates me cuestan bastante y las encuentro muy complicadas.

—Mira, Gal·la, quizás tienes razón en que vamos bastante rápido, pero es que vamos muy atrasados y tenemos que avanzar.

—Yo no digo que vayamos demasiado rápido, pero creo que podríamos trabajar de otro modo, con juegos o hacerlo más divertido.

—Gal·la, lo que me estás pidiendo se lo tienes que decir a la directora, lo siento.

Aquella conversación había ido peor de lo que me esperaba. Cuando sonó el timbre para ir al patio, fui a hablar con la directora y me dijo que ella no lo decidía, que lo tenía que hablar con el ayuntamiento. Por la tarde fui a hablar con el alcalde y, a pesar de que insistí e insistí, me dijo que no podía cambiar cómo funcionaba todo el instituto por una queja de una niña. Llegué a casa destrozada, me había esforzado para nada. A la hora de ir a dormir, me tumbé y, pensando qué podía hacer, me acordé de que mi madre decía que, si quería hacer una



queja al ayuntamiento, tenía muchas más posibilidades si hacía una recogida de firmas. ¡Claro! Una recogida de firmas seguro que funcionaría.

Al día siguiente, por la mañana, cuando llegué al instituto, le expliqué a Anna la idea de hacer la recogida de firmas. Y, después de insistir mucho, me hizo caso.

Cogimos un montón de papeles y empezamos a recoger firmas; recogimos unas 500. Si con eso no había suficiente para que nos hicieran caso, estaba perdida. Al día siguiente, al acabar de hacer el escrito, envié aquellas 500 hojas al ayuntamiento. Pasó una semana, dos, e incluso tres, y todavía no había cambiado nada. Se acercaba mi cumpleaños y cada día tenía menos ganas de celebrarlo.

Pasaron tres semanas más y, finalmente, llegó el día 1 de noviembre, mi cumpleaños. Cumplía 13 años y, como siempre, tenía que ir al instituto. Al llegar al instituto, por los pasillos me pararon dos o tres personas a darme las gracias. ¿Por qué?, me pregunté yo. Al entrar a la clase, estaban las luces apagadas. Cuando las encendí, estaban todos los niños y niñas de la clase y Magda, que me dijeron: «¡Felicidades, Gal·la!». Yo estaba supercontenta hasta que Magda me hizo salir fuera. Me asusté un poco.

—Gal·la, tengo una buena noticia para ti —me dijo.

—¿Qué es? —pregunté impaciente.

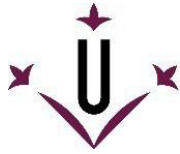
—En el ayuntamiento te han hecho caso; con las 500 firmas que recogiste han puesto juegos y trabajaremos de manera mucho más divertida.

No me lo podía creer, era mi cumpleaños y lo había conseguido. Aquel día lo pasé superbién. ¿Qué más podía pedir?



**Universitat de Lleida**  
Institut de Ciències  
de l'Educació

# **Relats guanyadors en la categoria d'educació secundària**



## HAURIA DE CONTESTAR?



Primer premi de la categoria d'educació secundària en llengua catalana

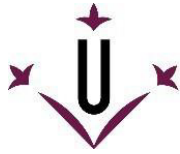
Autor: NAHIA SOLANS AGUAYO

Institut Manuel de Montsuar

Lleida

Acabo de revisar les constants vitals del meu pacient, en Kassio, recordant-me la constel·lació de Cassiopea, tan propera a Andròmeda. És un home gran, amb un somriure d'allò més irònic. Em mira amb aquells ulls que semblen saber sempre més del que diuen. Es troba en una habitació compartida. Fa poc han portat el seu nou company d'habitació i la infermera acaba de marxar després de col·locar-li la via. Encara no el conec, però realment el fet que em fa sentir curiositat i anar cap a ell és que està emmanillat al llit. Però en Kassio s'avança i m'interromp amb un comentari.

—Dr. Hubble, ahir el vaig veure a la tele parlant d'aquesta teoria seva de les galàxies —em diu, amb to divertit—. Ara que és famós, ha de vigilar, eh? Deu estar ple d'ofertes.



Li faig un mig somriure mentre m'ajusto la bata blanca.

—Ah, sí? Doncs potser hauré de posar cadenats a les portes del consultori —li responc, rient per dins—. Tot i que dubto que algú estigui tan interessat en la meva teoria de les «galàxies desconegudes». Sembla que a ningú li importa que potser hi ha més universos allà fora, més enllà de la nostra Via Làctia, i no només punts llunyans que creiem que són estrelles soltes. Fins i tot vaig parlar sobre la galàxia Andròmeda, que no és una simple nebulosa, sinó una galàxia pròpia a milers de milions d'anys llum, demostrant que la Via Làctia no és l'única galàxia. Fa uns anys això hauria estat impensable.

Ell somriu amb complicitat, però en aquell moment el meu mòbil comença a vibrar a la butxaca. Miro la pantalla, és un número desconegut: 555 246 135. «Hauria de contestar?», murmuro en veu baixa, com si fos una pregunta per a mi. Finalment accepto la trucada.

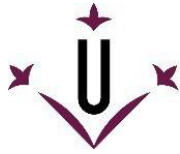
—Aquí el doctor Edwin Hubble.

Una veu seriosa i directa sona a l'altre costat.

—Dr. Hubble, li truquem de la NASA. Hem vist la seva teoria sobre l'existència de més galàxies i creiem que té el perfil perfecte per a una missió. Els detalls els rebrà en persona, però cal que vingui a aquesta adreça.

Em dicten una adreça que apunto sense pensar, encara processant si això és real. Penjo, el pacient em mira amb un somriure sarcàstic, com si trobés tota aquella situació una broma d'allò més irònica. Sento que alguna cosa molt gran està a punt de canviar la meva vida.

M'adono que no puc deixar de pensar en aquella trucada, fins i tot mentre passo per l'entrada de la NASA. Els guardes em miren amb una certa curiositat, però no diuen res. Al cap d'uns minuts em trobo en una sala d'espera minimalista, com un laboratori futurista amb parets blanques i finestres panoràmiques. La porta s'obre i entra una dona alta amb una mirada penetrant. S'anomena Ceres, com el



planeta nan; ho sé gràcies a la petita plaqueta que penja del seu uniforme. A continuació em fa un gest perquè la segueixi.

—Dr. Hubble, encantada —diu amb veu ferma—. He de presentar-li l'equip que treballarà amb vostè en aquest projecte. Ells són els millors en els seus respectius camps.

Ens dirigim cap a una sala de control plena de científics, on em presenta la resta de l'equip. La Ceres fa un gest cap a una dona jove amb ulls brillants i harmoniosos.

—Aquesta és la Vega, especialista en comunicacions i connexions galàctiques. Fa anys que treballa en senyals extraterrestres.

—Un plaer, doctor —diu ella amb un somriure discret.

Al seu costat, la Ceres assenyala un home amb mirada freda i calculadora.

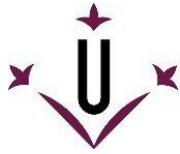
—Ell és en Rigel, expert en física teòrica i fenòmens energètics. Ens ajuda a entendre els camps de força entre sistemes.

—Esperem que això funcioni... —comenta ell, seriós.

Finalment, una dona d'aspecte tranquil i segur ens saluda amb un gest acompanyat d'un somriure.

—La Capella, especialista en codificació de dades i en grans construccions.

La sala de control està plena de monitors que mostren Andròmeda amb detall. Al centre hi ha un dispositiu experimental; gràcies al meu coneixement personal el reconec: és la «Connexió ARC» (Alineació per Radiació Codificada), que permet transmetre i rebre senyals a través de radiacions que viatgen quasi instantàniament entre galàxies. És una connexió virtual amb Andròmeda, com si poguéssim «estar-hi» sense viatjar-hi físicament. Així que, sense necessitat que m'expliquessin la missió, vaig saber a l'instant de què es tractaria. Ens equipem amb visors tridimensionals i, quan la màquina s'activa, noto una estranya



sensació. Andròmeda apareix com una entitat viva, cada estrella girant amb patrons codificats. La Ceres ens observa mentre ens preparem.

—Hi anirem junts, doctor —diu, amb els ulls fixos en la pantalla—. Tots formem part d'aquesta missió. Ara sí, comencem l'alineació! —ordena la Ceres, amb els ulls brillants d'expectació.

—Estem a punt d'arribar-hi, doctor. Mantenim la connexió —anuncia la Vega.

De sobte, una veu ressona dins la sala, però no surt de cap boca humana. És com un eco dins el meu cap.

—Exploradors del cosmos... Qui sou?

És una presència poderosa i antiga, que sembla provenir de la galàxia mateixa. Sento com Andròmeda «mira» directament cap a mi, com si m'estigués examinant.

—Som científics de la Terra —responc amb un fil de veu, incapaç de processar la dimensió d'allò que està passant.

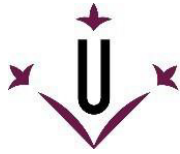
La llum s'intensifica i la sala es distorsiona al voltant nostre. De sobte, una altra veu, més amenaçadora aquest cop, anuncia:

—No sou benvinguts aquí. Torneu enrere o arriscareu el vostre futur.

Les paraules ressonen en la sala. Andròmeda comença a vibrar i veig com els punts de llum de les «entitats» es mouen cap a un punt central, i formen un escut.

—Doctor Hubble, crec que estan activant algun tipus de barrera protectora —diu la Capella, amb els ulls clavats en els monitors—. Les seves accions indiquen que perceben la nostra comunicació com una amenaça.

—Si aquesta barrera s'estén prou, podria interrompre les nostres transmissions o, fins i tot, causar danys irreversibles als nostres sistemes —afegeix en Rigel—. Andròmeda sembla tenir un sistema de defensa, com un sistema immunitari que



detecta possibles «intrusos» per evitar que interfereixin en la seva naturalesa.

—Si no parem ara, podríem desencadenar una resposta més agressiva —afirma la Capella, amb un to d'urgència—. Andròmeda no és només una galàxia, sinó una xarxa intel·ligent, i nosaltres som el seu possible perill.

Miro al meu voltant, conscient del risc. Aquest camp energètic és completament desconegut, però no per això és menys real.

—Estem davant d'un organisme viu a escala galàctica, capaç de prendre decisions per protegir-se? —aconsegueixo dir finalment.

De cop, la sala s'inunda d'una onada de llum. El camp energètic d'Andròmeda sembla trencar la barrera del nostre sistema, i ens deixa completament vulnerables.

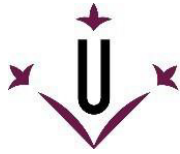
—Doctor Hubble, hem perdut el control! —cria la Vega.

Les pantalles mostren com el camp d'energia d'Andròmeda avança, tancant-se al voltant nostre com una xarxa que absorbeix tota la llum i energia al seu pas. L'impacte es fa sentir a la sala: tremolors, llums que s'apaguen i veus que es distorsionen. És com si Andròmeda ens estigués absorbint, capturant-nos dins la seva pròpia energia... I abans que pugui reaccionar, tot es torna fosc.

Quan obro els ulls, em sento estranyament pesat. Intento moure'm, però alhora se'm fa impossible degut a les manilles que em subjecten al llit. Tot seguit, em giro lentament i veig l'agulla d'una via. Això, juntament amb el soroll d'un respirador i les veus llunyanes dels infermers, em situen: soc en un hospital. Amb una certa dificultat, giro el cap. Estic en una habitació compartida, i el pacient del llit del costat em mira amb un somriure d'aquells que sembla que ho saben tot. L'hi he vist abans... Ah, és en Kassio, el meu company d'habitació.

—Hubble, has dormit profundament, eh? Potser era millor que et possessin menys sedants... Feies unes cares mentre dormies! —diu en to burleta.





M'esforço a somriure mentre intento assimilar on soc i què ha passat. Tot el viatge, les galàxies, Andròmeda... un somni... on jo era una persona respectada, un doctor. Però ahora tan real... En Kassio em fa un copet al braç amb un somriure maliciós, com si fos el mestre d'aquesta ironia. I just aleshores, el mòbil que tinc a la tauleta vibra amb un número desconegut: 555 246 135.

La mirada d'en Kassio es clava en mi amb més intensitat, com si sabés alguna cosa que jo encara desconec. Respiro profundament, amb el pols accelerat, mentre agafo el mòbil i el sento vibrar a la mà. «Hauria de contestar?», em pregunto a mi mateix, una altra vegada.



## L'ART D'ESBORRAR ELS ERRORS



Segon premi de la categoria d'educació secundària en llengua catalana

Autora: MAR CERVERA PRIETO

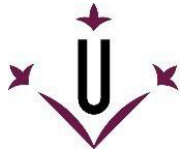
Institut Pla de les Moreres

Vilanova del Camí, Barcelona

Una matinada qualsevol, Bette Nesmith Graham observava les tecles de la seva màquina d'escriure com si fossin les tecles d'un piano que ressonava dia rere dia.

Cada tecla pressionada deixava al paper la seva marca, un traç de tinta que donava forma a lletres, paraules i frases compostes. Però, a vegades, les notes no sonaven com havien de sonar, desafinaven. Hi havia errors: lletres fora de lloc, frases trencades, petits accidents que semblaven no tenir solució.

En aquell moment, la vida de Bette estava plena d'errors semblants. Havia nascut en una societat que li demanava ser discreta, «perfecta», sense cap possibilitat d'error. Era una dona divorciada, mare soltera, i treballava dia i nit com a mecanògrafa en una oficina de Dallas. Es passava hores escrivint documents per a altres persones, atrapada en una rutina que semblava no tenir sortida. Tot i



això, no havia perdut mai una cosa: la seva capacitat d'imaginar un futur diferent, millor que el que vivia des d'uns anys enrere.

Un matí, mentre pintava un petit mural per a decorar la seva fosca oficina, va descobrir una petita lliçó que canviaria la seva vida. Quan es va equivocar amb el pinzell —va fer una taca sense voler—, no va intentar esborrar la pintura. En lloc d'això, va aplicar una nova capa per tapar l'error. El mural va quedar perfecte i ningú es va adonar del que havia passat. Allò la va fer pensar: per què no podia fer el mateix amb els errors que cometia amb la màquina d'escriure?

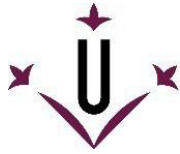
Aquella nit, quan va arribar a casa, va barrejar pintura blanca amb una mica d'aigua. Va fer servir una vella batedora de cuina, amb la qual feia les seves delicioses melmelades de cirera, per crear una solució que pogués aplicar amb un pinzell petit.

Va tornar a provar-ho sobre el paper d'una pàgina plena d'errors. Quan la tinta es va assecar, el paper semblava nou.

Però aquella barreja no era només pintura. Per a Bette, simbolitzava una nova manera d'entendre els errors, no com a fracassos, sinó com a passos necessaris per arribar més enllà. Per a tornar a començar quan les coses no havien sortit com ella desitjava. Quan aplicava la pintura sobre el paper, no estava esborrant els errors, sinó transformant-los. Això era el que feia que l'invent fos tan especial: cada capa amagava un error, però també en preservava la història, era recordada.

Decidir compartir la seva idea no va ser gens fàcil. En una època en què les dones poques vegades tenien l'oportunitat de destacar, de ser brillants, de tenir èxit, Bette es va trobar amb obstacles a cada pas que va fer. Quan va intentar portar el seu producte al mercat, va topat amb empreses que la rebutjaven, directius que li deien que la seva idea era inútil i homes que no creien en el seu potencial. La van menysprear. Però ella no es va rendir.

Amb molt d'esforç, va començar a produir el corrector a la seva pròpia cuina.



Envasava cada pot amb les seves mans, provava noves fórmules per millorar el líquid i el venia porta a porta, per a les persones que confiaven en ella. Amb el temps, va aconseguir donar un nom al seu invent: Liquid Paper. El que havia començat com una petita idea s'estava convertint en una solució pràctica que canviaria la vida de moltes persones fins avui en dia.

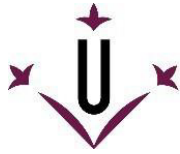
Mentre construïa el seu negoci, Bette va reflexionar molt sobre què significava realment el seu invent. Per a ella, no es tractava només d'un producte per tapar errors en el paper. Era una manera d'ensenyar a les persones que els errors no són el final. Són una oportunitat per començar de nou, per tornar a intentar-ho amb més força i més coneixements.

Va recordar com, durant anys, havia sentit que els seus propis errors definien qui era: el seu divorci, les vegades que s'havia sentit rebutjada per moltes persones del seu entorn, que creia que l'estimaven, els moments en què havia dubtat de si mateixa, de no sentir-se capaç... Però amb el temps havia après que els errors no la limitaven; la feien més forta. Era la seva capacitat d'aprendre'n i de tirar endavant, el que realment definia la seva vida i història.

Amb el creixement del Liquid Paper, la Bette no només va aconseguir l'èxit personal, sinó que també va ajudar altres dones a tenir somnis més grans i sense por d'aconseguir-los. Va crear programes i beques per donar suport a dones emprenedores, i va demostrar que les dones podien ser inventores, empresàries i líders en un món que sovint les ignorava.

Quan mirava enrere, Bette no veia una vida plena d'errors. Veia un camí ple de lliçons apreses, cadascuna marcada per una capa de pintura blanca que havia convertit els seus fracassos en obres d'art. Perquè, al final, l'art d'esborrar errors no és només tapar-los. És transformar-los en una cosa nova, una cosa millor.

Avui dia, l'invent de Bette encara té un lloc als nostres estoigs. El corrector líquid, ja sigui en un petit pot amb pinzell o en una cinta adhesiva, és un objecte imprescindible per a qualsevol estudiant. Però més enllà del seu ús, la història de

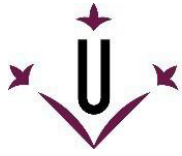


Bette ens parla a les joves d'avui d'una manera profunda i inspiradora.

A l'institut, sovint sentim que estem escrivint una mena d'esborrany de les nostres vides. Cada examen, cada decisió que prenem, cada amiat, cada cosa ens sembla definitiva, com si no poguéssim permetre'ns cap error. En un món que ens exigeix perfecció (notes impecables, projectes ben fets, decisions correctes i immediates sobre el nostre futur), la por d'equivocar-nos... pot ser esgotadora. Però la història de Bette ens recorda que els errors no són el final.

Quan estem assegudes a classe, intentant corregir una línia que no ha sortit bé o arreglant una frase sense sentit, és fàcil sentir frustració. Però, com deia Bette, els errors són una part necessària del procés cap a la millora. Cada vegada que fem servir el corrector líquid per arreglar una errada, no estem amagant el nostre error. Estem donant-nos l'oportunitat de tornar-ho a intentar, de millorar, de fer-ho d'una altra manera.

A més, la història de Bette ens ensenya que el món no sempre estarà de la nostra banda, però això no significa que hàgim de rendir-nos. En un moment en què les dones encara lluiten per ser reconegudes en molts àmbits, l'exemple de la seva perseverança ens dona força. Per això, la pròxima vegada que ens sentim bloquejades davant d'un error, sigui en un examen, en una relació o en una decisió personal, hem de recordar el corrector líquid que portem a l'estoig. És un símbol petit, però ple de significat. Ens diu que sempre podem rectificar, sempre podem trobar una manera de continuar endavant. I, com Bette, podem transformar els errors en alguna cosa que ens faci més fortes i més valentes!



## EN OJOS DE HUMANOS



Primer premio de la categoría de educación secundaria en lengua castellana

Autor: CÈLIA QUERALT VALLVERDÚ

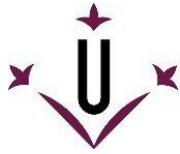
Col·legi El Carme

Lleida

La noche siempre fue la luz para mis días. El cielo estrellado iluminaba más de lo que nunca podría hacerlo el sol. Quizás nadie lo entendiera, quizás porque nadie creyó que alguien como yo pudiera existir. Nacido entre galaxias de camino a sistemas solares de oriente y destinado a investigar un mundo lleno de criaturas intergalácticas.

Esta vez mi investigación se encuentra ubicada muy cerca de casa, en el conjunto L.V.1, sistema estelar 193, planeta azul. Sus habitantes son de muchas especies, pero solo hay una especie superdesarrollada: los humanos.

Los humanos siempre habían estado apartados de sus vecinos; de hecho, vivían en la única galaxia que, desafortunadamente, no albergaba más que dos planetas con vida y con la casualidad de que solo uno de ellos contaba con ecosistemas y vida inteligente. Los pobres estaban solos; bueno, muy pobres no eran. Hacía



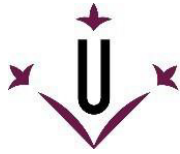
años, sus compañeros habían ido a ver si serían buenos aliados, pero descubrieron que por ese entonces se intentaban destruir los unos a los otros para dominar su planeta a toda costa. Algo extremadamente primitivo a los ojos de los demás, pero ¿cómo no iban a ser primitivos si vivían toda su vida en un solo planeta, si leían todo y aprendían todo solo desde el punto de vista de su especie? Por suerte, cada vez aparecían más curiosidades en sus cabecitas; poco a poco mejoraban, aunque a una velocidad muy lenta, viendo la tecnología que enviaban al espacio. Y por lo visto la gran mayoría había dejado de pelearse y atacarse con explosivos atómicos.

Pero analizar sus avances estelares y evolutivos era a lo que había venido. Así pues, aterricé en la base de su satélite y me puse mi traje. En cuanto la función de invisibilidad estuvo activada para así no asustar a nadie como había pasado en expediciones diferentes, sin siquiera pensarlo dos veces, salí de la nave y salté en dirección al planeta azul. Tenía mucho trabajo por delante y no me podía distraer.

Tenía una misión: comprobar sus avances. Al cabo de unos minutos, caí al agua; la geografía de hielo del planeta estaba cambiando. Por suerte me di cuenta al analizar el aire de que la contaminación de este estaba muy reducida en comparación con las expediciones anteriores.

Pasé unos cuantos días buscando información y me di cuenta de que por fin habían descubierto la existencia de su vecindario. ¡Vaya nombrecito habían elegido! «Andrómeda». Nunca había oído un nombre tan bonito; sin duda eran originales. Me di cuenta de que, a diferencia de lo que pensaba inicialmente, eran mucho más curiosos de lo que creía. Sus días son mucho más cortos que los de mi planeta natal, pero tienen unos atardeceres preciosos; a pesar de tener un solo satélite, la sencillez de su mundo vale la pena.

Al cabo de unos días, me llegó una nueva misión. Así pues, envié mi registro y partí hacia mi próximo objetivo.



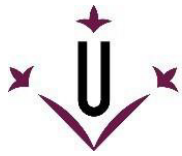
*Queridos vecinos:*

*Respecto a la evolución del planeta azul de la galaxia V.L.1, poco a poco van mejorando; quizás aún no estén preparados para la llegada de nuestros planetas, pero poco a poco van mejorando y estoy al 98,08 % seguro de que cuando lleguemos ya estarán listos para su unión a nuestro vecindario, tal como se hizo con su galaxia hermana CEERS-2112 (L.V.2). Pero aún quedan entre 4,5 y 5 millones de meses para que eso suceda, no debemos preocuparnos. De momento, el seguimiento demuestra mejora.*

*Recuerdos estelares,*

*El «andromediano» errante*





## ¿DE VERDAD?



Segundo premio de la categoría de educación secundaria en lengua castellana

Autora: MAR FRANCES WOOLLEY VERDENY

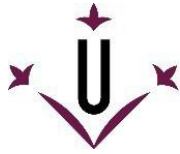
Institut de La Pobla de Segur

La Pobla de Segur, Lleida

A veces pienso que mi vida es una rueda, una rueda sin fin. Todos los días se repite la misma secuencia. Cada semana la misma rutina. Si no fuera por mi hermana, ya me habría vuelto loca. ¿Cuándo va a empezar mi vida de verdad? No lo sé. Bienvenidos a mi mundo.

Desde que era pequeña, mi objetivo siempre ha sido llegar lejos. Pero ¿qué es lejos? ¿Ir a una prestigiosa universidad? ¿Tener un trabajo importante que ayude a la gente? ¿Hacer descubrimientos significativos para la humanidad? ¿Encontrar una solución para el cambio climático? Igual que el resto, esto tampoco lo tengo claro.

Esta mañana, como de costumbre, me he levantado a las siete. Pero en realidad llevaba despierta desde las seis y media, gracias a mi hermana, Rosa, la ruidosa reina de la belleza. Cada día se levanta a las seis de la mañana para arreglarse

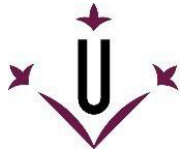


para ir a la universidad y, como no sabe andar en silencio ni secarse el pelo lejos de mi habitación, ahí terminan mis horas de sueño que tanto necesito. Si no fuera porque es lo mejor que tengo en mi vida, ya la habría echado de casa por la fuerza.

Desde que éramos pequeñas hemos sido inseparables. Vamos juntas a todos sitios y nos lo pasamos genial. Siempre hemos estado muy unidas. Ha sido lo mejor que hay en el mundo para mí desde el momento en que nací, y la quiero con todo mi corazón.

La verdad es que ahora que Rosa está en la universidad me siento un poco sola, porque ya no tiene tanto tiempo para mí. No es ningún secreto que no tengo muchos amigos en el instituto, y este curso sin ver a mi hermana tan a menudo está siendo un poco difícil... Y como si eso no fuera suficiente, digamos que también estoy un poco «celosa». Obviamente estoy feliz, porque ella también lo está, pero siento como que me estoy quedando atrás. Rosa ha encontrado lo que le gusta y ya está estudiando su carrera. Su vida ha empezado de verdad, y yo todavía estoy en cuarto de la ESO sin saber qué quiero hacer.

Bueno, como os decía, hoy me he levantado temprano y he ido al instituto. A primera hora, la señorita Hernández nos ha dicho que tocaba hacer un debate que tratara sobre los avances en la ciencia y la tecnología en los colegios. Cada alumno tenía que escoger si quería defender que usar la tecnología en clase es ético o no lo es. Como era de esperar, todos han decidido ir al grupo que está a favor de que es ético, y yo he sido la única que iba en contra de ellos. ¡Qué rabia! ¡Me he enojado un montón! ¿Cómo pueden ser tan estúpidos? De verdad, me sorprenden cada vez más. Esperaba que por lo menos una persona viera que, para la gente de nuestra edad, la tecnología tan avanzada que tenemos no nos beneficia de ninguna manera. Nos lo da todo masticado, y las mentes jóvenes necesitan retos para ser estimuladas. Si seguimos así, cuando seamos mayores vamos a ser tontos. Pero tontos de verdad. Creceremos sin inteligencia alguna, y eso no puede ser bueno. ¿Soy yo la única que ve eso? No puede ser. En fin,



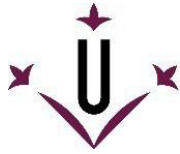
adonde quería llegar con esto es que, cuando he salido a hacer el debate, me he revolucionado un poco. He dicho algunas cosas no muy agradables delante de toda la clase, y la profesora me ha mandado al despacho del director. Nunca antes había visto el interior de esa habitación, y me lo esperaba diferente. No da nada de miedo. Más bien es agradable, con todos los muebles del mismo color marrón claro y los papeles y bolígrafos bien ordenados. Me ha parecido muy elegante.

Después de tener una charla, el director García ha decidido que una expulsión sería lo más adecuado para mí, así que ahora tengo que pasar dos días en casa. ¡Qué pereza! Encima, cuando se lo he contado a mis padres no les ha hecho ninguna gracia. Mi madre, siendo como es, ha decidido castigarme. Ha llamado a nuestro vecino, Juan Sánchez, que es jardinero, y le ha dicho que yo me he ofrecido a ayudarlo sin obtener nada a cambio. Pero bueno, por lo menos tendré algo que hacer. Mañana voy a empezar a trabajar con él a las ocho.

Ya son las ocho menos cinco y el señor Sánchez me está esperando en la entrada de su casa. Cuando llego, me dice que tengo que quitar las hojas que hay encima de la hierba, así que empiezo a hacer exactamente eso. Creo que ve que hago mala cara, porque dice: «Clara, ¿te pasa algo?».

Le contesto que no, que estoy bien, porque no quiero contarle mi vida al vecino de al lado, ¿sabéis? Pero luego me lo repienso, ya que no parece creérselo y me siento mal mintiéndole cuando él solo está siendo amable.

Le cuento que en el instituto me han expulsado por decir cosas desagradables delante de la clase. Le explico que estoy enojada porque nadie parece entender que la tecnología nos está convirtiendo en una generación estúpida, porque ha llegado a un nivel demasiado extremo, con la inteligencia artificial, las redes sociales... y me desahogo completamente. Él me escucha sin decir nada y, cuando termino, me sonrío. No entiendo por qué, ya que le acabo de decir que ayer fue un día horrible y que no puedo más con mi vida, pero no tengo tiempo de



preguntar nada, porque empieza a hablar.

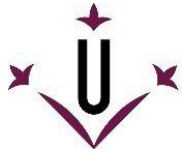
—¿Sabes?, cuando yo era pequeño era igual que tú. En ese entonces la tecnología en el colegio no estaba tan presente como ahora, pero yo ya veía que las cosas empezaban a cambiar. Tenía, igual que tú, el presentimiento de que para la gente joven no iba a ser bueno.

Le miro a la cara, sorprendida. No esperaba que él, de todas las personas, me entendiera. Continúa hablando.

—¿Pero sabes qué me pasó? Que no fui valiente como tú. Me callé. Me dejé llevar. Más adelante, me afectó tanto no haber hecho nada al respecto que me sentí impotente. Me estresé y dejé de estudiar, cuando podría haber tenido un futuro brillante. ¿Entiendes lo que te estoy intentando decir? —Asiento con la cabeza. Él sigue hablando—. Clara, deja que la gente sepa tu opinión. Y si no te escuchan, lucha por ti misma. Eres inteligente, seguro, y sabes cómo no perder esa inteligencia. Usa eso a tu favor. No dejes que los nuevos avances te incapaciten. Sigue siempre adelante, con los recursos que tengas a mano. ¡Nunca te rindas! De esa forma, tu futuro será el que tú decidas, y podrás llegar tan lejos como quieras.

Me quedo pensando unos segundos y, cuando termino, lo veo todo muy claro.

He tomado una decisión de la que sé que no me voy a arrepentir. Voy a luchar. Por mí, por él, por la gente que no tiene el coraje suficiente para hacerlo. Haré que se den cuenta de lo que está pasando. Sé que hay gente como yo en el mundo. Y, además, estoy segura de que esto me ayudará a encontrar el sentido de la vida y a descubrir lo que quiero hacer. Me esforzaré hasta que lo consiga, y lo conseguiré. ¡Aquí empieza el cambio!



## CONDE SUS: WILLEM EINTHOVEN



Prumèr prèmi dera categoria  
d'Educacion Segondària en lengua  
aranesa.

Autor: TÒN PEUS CARBONELL

Institut Aran

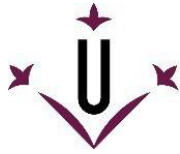
Vielha

### CAPÍTOL 1: Eth batement dera umanitat

Pera sua salut, toti auien dret a escotar eth sòn còr.

En an 2024, Tòn, un joen cardilòg neerlandés, caminaue inquiet pera sala d'investigacion der Espitau Universitari d'Utrecht. Es murs de veire, illuminadi per fluorescents heiredi, projectauen un ambient de concentracion. Aqueth dia se commemorave eth centenari dera concession deth Prèmi Nobèl a Willem Einthoven. Tòn sentie ua responsabilitat especiau: eth ère descendent luenhenc d'aqueth mètge qu'auie creat er electrocardiograma.

Ena man portae un petit disc de plastic transparent, lis e leugèr coma ua pluma: eth Cardio Scan, era sua invencion mès recenta. Ère ua evolucion modèrna der electrocardiograma: Un dispositiu portable capable de monitorar eth còr en temps



reau, analisar patrons anormaus e tanben predíder problèms futurs damb un 95% d'eficiéncia. "Ei ua revolucion!", li auien dit es sòns collègues. Mès eth sabie que non ère tan simple.

—Mès, Tòn— li auie demanat era doctora Elena Madruga (era sua mentora). Qué passarà damb aquestes donades? Com e qui les contrarotlarà?

Eth non auie responsa.

Tòn se dirigic tar auditòri a on ère previst un discors en aunor d' Einthoven. Abans de començar, repassèc mentalement çò qu'auie premanit. Volie parlar de com er electrocardiograma auie sauvat milions de vides, mès tanben volie hèr ua reflexion: era evolucion tecnologica podie mantier-se etica en un mon dominat pera economia?

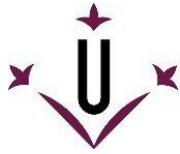
## **CAPÍTOL 2: Eth passat inspire eth futur**

Er auditòri ère plen. En ua des pantalhes granes se mostraue ua imatge d'Einthoven ath costat deth sòn prumèr galvanomètre de còrda, un aparelh qu'utilizèc entà enregistrar es batements deth còr damb ua precision jamès vista enquia alavetz. Tòn inicièc eth sòn discors en tot explicar era importància d'aqueth moment istoric:

—Willem Einthoven metec era sciéncia ath servici dera umanitat. En 1903, eth sòn galvanomètre non sonque detectaue es anomalies deth còr, senon que tanben mos ensenhèc a escotar-lo. Sauvèc vides en un temps en qué morie fòrça gent sense saber-ne eth motiu. Mès, qué hèm aué damb aquest legat?

Hec ua pausa entà observar es cares des assistents. I auie scientifics, estudiants e mètges de tot eth mon.

—Aué, podem mesurar non sonque eth còr, senon tanben eth cervèth e es gèns. Mès çò qu'ère un esturment entà salvar vides, s'a convertit soent en un producte



comerciau. Podem garantir qu'era tecnologia medicau serà tostemp accessibla entà toti, coma Einthoven aurie volut?

Es sues paraules provoquèren shevitegi. Tòn concludic damb un anonci:

“Eth CardioScan ei eth pas següent d'aguest camin. Mès aguesta invencion sonque serà utila s'em capables de protegir-ne er accés universau e era privacitat des pacients. Non è creat aguest esturment entà vener-lo. Aué voi parlar de colaboracion, non de propietat.

### **CAPÍTOL 3: Un dilèma etic**

Dempús deth discors, un òme ben vestit s'apropèc a Tòn. Ère un representant d'ua grana corporacion tecnologica.

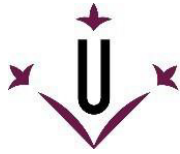
“Excellenta presentacion, doctor Van der Meer”. Didec, en tot dar-li ua carta daurada damb eth logotip d'ua multinacionau coneishuda. “Èm interessadi en aqueth CardioScan”. “Imagintatz: ua aplicacion globau, milions d'usatgèrs en tot pagar ua soscripcion mensuai. Serie arric e poirie investigar sense limits”.

Tòn guardèc era carta damb confusion. Aqueth òme non auie comprenut arren deth sòn discors. O dilhèu òc, e simplament non li importaue.

–Non se tracte de sòs - Responec Tòn damb cauma, maugrat qu'era indignacion li creishie laguens. Tòn jamès volec hèr-se arric damb es sues descubèrtes. Eth sòn objectiu ère salvar vides.

Er òme arric damb condescendència.

–Es tempsi an cambiat, doctor. Eth mon foncione damb sòs, non damb ideaus. Mès pren-te eth temps qu'ages de besonh.



## **CAPÍTOL 4: Un bateament compartit**

Aquera net, Tòn non podie dromir. Pensaue en dilèma: s'acceptaue era aufèrta, poirie auer finançament entà contunhar investigant, mès a quin prètz? Se refusaue era aufèrta, com poirie garantir qu'eth CardioScan arribèsse a qui mès ac auie de besonh?

Decidic consultar as sòns collègues. Ena reünion, era doctora Madruga preneç era paraula:

–Tòn, eth vertadèr legat d'Einthoven non siguec sonque eth galvanomètre, senon eth sòn compromís damb era sciència coma servici public. Non podem pèrder açò.

Inspirat, Tòn preneç ua decision radica: publicuèc es plans deth CardioScan, en accés dubèrt. Compartic era sua tecnologia damb espitaus publics, universitats e organizacions sense ànim de lucre.

Pòc dempús, eth dispositiu se comencèc a utilizar en tot eth mon. En un espitau rurau dera Índia, un mètge l'empleguèc entà salvar a ua mainada damb un problèma cardiac. En Sud-america, ua comunitat accedic per prumèr viatge a uns diagnostics auançadi gràcies ad aquest esturment.

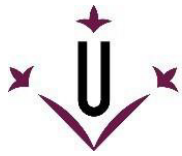
### **Epilòg**

Un an dempús, Tòn visitèc era “hossa” d'Einthoven en Lhèida. I deishèc ua petita replica deth CardioScan damb ua nòta:

"Gràcies per ensenhar-mos a escotar eth còr. Eth tònd bateament seguís viu en cadun de nosati."

Damb un arrir tranquil, Tòn sabec qu'auie prenut era decision corrècta. Era sciència ère un bateament compartit, non un negòci.





## ETH FUTUR



Segon prèmi dera categoria d'Educacion Segondària en lengua aranesa.

Autora: ELSA SABI GÓMEZ

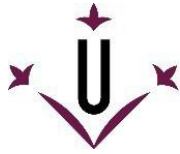
Institut Aran

Vielha

Èra a punt de dromir, mentre guardaua es estèles luminiscentes penjades en tet dera mia abitacion. Aguesta ei d'un color blu fosc semblant ath nere, e plea de puntets e formes de diuèrsi colors. Se poirie díder que viui ena galàxia, pr'amor qu'aquerò ei çò que represente.

Tostemps è estat restacada ar espaci gràcies ath mèn pair, qu'ère astronòm e obsesionat damb eth mès enlà. Gràcies ara sua obsession, conquistèc ara mia mair, Adèla, que se negaue a meter-me eth nòm escuelhut peth mèn progenitor, Venus. Passadi es ans s'acabèc amorejant-se damb eth nòm, pr'amor qu'ei era unica causa que mos quede de papa.

Apòlo Stone moric hè catorze ans per causes desconeshudes, e encara non s'a trapat eth sòn còs.



Coma vos è condat abans, me digui Venus Stone, è vint-e-un ans e viui en Boston, ua ciutat fòrça grana e reconeishuda en estat de Massachusetts.

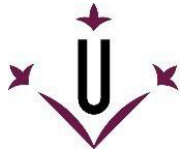
Segurament vos demanaratz entà qué escriui aquest relat, e era responsa ei facila: entà explicar-vos com m'è convertit ena astronòma importanta que çò e quini an estat es mèns punts de referéncia o inspiracions.

Mos plaçam hè tres ans, quan encara auia dètz-e-ueit ans e acabaua dotzau grad. Tostemps è estat ua molt bona estudianta e scientifica. Cada an guanhaua eth concors de sciéncia que se celebraue en institut, e toti es invents que presentaua auien a veir damb era galàxia. Creigui que vos podetz hèr ua idia d'a on me ven aquesta afeccion, mès era persona que me la inculquèc siguec Lucas, eth melhor amic deth mèn pair. Papa jamès li demanèc que m'ensenhèsse toti es sòns coneishements sus eth tèma, mès jo òc qu'ac volia saber, per aquerò, en mèn prumèr an d'Institut, me metí en contacte damb eth e començè a anar cada tarde tath sòn observatòri.

Aquiu mos passàuem ores e ores Lucas e jo guardant es estèles, e investigant d'a on procedien, s'èren mòrtes o de quin tipe se tractauen. Encara açò, eth que mès m'agradaue èren es galàxies, pr'amor que me semblaue allucinant qu'existissen milèrs d'estèles e planetes en d'auti lòcs. Quan er òme m'expliquèc era immensitat der univèrs, pensè que non i auie causa mès grana que me shautèsse estudiar qu'aquerò, pr'amor qu'ère infinita e cada dia descorbiri causes naues sus aquest tèma.

En acabar er institut, auia clar qu'eth mèn sòni ère estudiar er univèrs, alavetz, hí tot çò possible entà ingressar ena universitat de Harvard, qu'ère era melhor en çò que hè ara astronomia. Lucas e papa auien estudiat aqui e sigueren fòrça boni estudiants, causa que m'ajudèc a entrar damb mès facilitat.

Quan entrè per prumèr còp, non m'ac podia creir, ère allucinant! Er observatòri ère eth mès gran qu'auia vist en tota era mia vida, e compdaue damb tot.



Aquí i siguí tres ans, que rebrembi coma es melhors dera mia vida. Eth dia a dia se basaue en esdejoar, investigar, dinar, investigar, sopar e guardar eth cèu enquia que t'endromies. Non podia èster mès contenta!

Pendent es estudis, m'ensenhèren fòrça causes sus era astronomia e es astronòms.

Eth dia qu'eth professor Pau mos parlaue sus galàxies (eth dijaus), èra era prumèra en arribar en classa e era darrèra en gèsser. Non vos podetz imaginar er interès que desvelhaue en jo eth tèma.

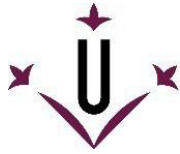
Un dijaus de toti aqueri mos parlèc sus Edwin Hubble, astronòm que descorbic era vida de ua auta galàxia que non ère era Via Làctea, Andròmeda.

Jo ja auia escotat a parlar sus aquest òme bèth viatge, mès jamès m'interessèc deth tot. Es dies que mos parlèc sus açò, jo non me podia creir que hesse tanti ans s'auesse revelat un descobriment tant gran. Des d'aqueth instant, Edwin se convertic en mèn astronòm preferit, e es sues declaracions m'inspirèren.

Ère eth tresau an de carrèra, er avantdarrèr, e premania era competicion de Descobriments Relacionadi damb er Espaci annau des Estats Units.

Me trapaua fòrça nerviosa, pr'amor que non sabia s'eth mèn trebalh li agradarie ara gent o lo destestarie. Era unica causa que me motivaue ère qu'a Lucas li semblèc meravelhós, coma eth s'expressèc, ua òbra d'art!

Arribades es quate dera tarde, es participants començèren a desplegar es sòns espacis de trebalh entà exposar. Jo ja l'auia montat hège dues ores, pr'amor qu'èra euforica. Passèren es ores e venguie mès e mès gent. Per ara, arrés auie passat peth mèn lòc ath finau deth passadis creat tàs projectes. Ja me començaua a 'deprimir', quan apareisheran dus òmes ben vestidi, que guardauen eth mèn trebalh damb admiracion. Se tractaue d'un aparelh damb tanta precision qu'ère creat entà veir sonque es galàxies per dehòra. Non sabi com, mès aqueri òmes convenceren ath jurat de hèr-me guanhadora e portar er

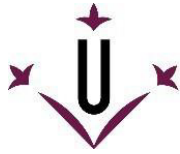


aparelh tàs laboratòris dera NASA a on le volien inspeccionar a hons.

A toti les acabèc allucinant e des d'aqueth instant me demanèren d'èster membre des investigadors dera NASA, e, coma non, acceptè. Guanhè fòrça prèmis per artefacte e me hí coneishuda per tot er Estat de Massachusetts e Washington.

Jamès m'auessa pensat arribar tan luenh, mès, se lutes pes tòns sònis, t'asseguri que pòs arribar fòrça luenh.

Demori que papa sigue orgulhós de jo.



**Universitat de Lleida**  
Institut de Ciències  
de l'Educació

## **AGRAÏMENTS:**

Aquesta publicació ha estat possible gràcies al treball de les persones autores dels relats, mestres i professorat referents; el jurat del concurs, presidit per la Vicerectora d'Estudiants i Ocupabilitat; dels serveis de correcció de la Universitat de Lleida i del Conselh Generau d'Aran; les aportacions del Vicerectorat de Recerca i Transferència i del Vicerectorat de Cultura i Extensió Universitària de la UdL, amb la coordinació de l'ICE de la Universitat de Lleida.